

היה זה בשנה הראשונה בגשר. גשר על חושותיה הערביות, צריפי הפח שלה הלוהטים ומבריקים בחום הלוהט. גשר עם ריחות חריפים מעטן התבונן של הערבים סגרו במחיה-תצננו. גשר על עטרות חבריה, טחיו זרק התחילו לחיות ולהתחיות עם נוף סומס, סלעי, חרב. כל אורח כאח התקבל; כל עובר-דרך בית מצא, כל פנים חדשות מאורע חשוב.

באותם הימים בא אלינו מנחם - מנהל עבודה מטעם הממשלה - כדי לבנות גשר בטון על הירדן. ומיום הראשון, מנחם, כאחד מאתנו. בעבודה: מקפיד, דיקן, אינו מותר על קוצו של יוד לאף אחד - מנהל עבודה! ובערבים: ראש וראשון למסדרי קומזיצים. מב-לה ערבים בסירה ובדיקוד וגם לבקבוק יין דאג ולא אחת עת חסרו פרזוסות למצרכים ראשונים, נתן. ידע וחי את חיננו כאחד מאתנו. וכמובן מאליו היה, עת נגמר הבנין בגשר, שמנחם הצטרף אלינו. וכטבעי היה הדבר: אנו בלי מנחם - ובעיקר מנחם בלע-דינו - לא יתואר הדבר. חסל את כל עניניו והצטרף לקבוצה.

גם הקלאי היה זמן מה. חבר תל-חי. היה בה טנה או סנתיים והוכרח לעזבה מסבות פרטיות. אבל לא לחקלאות נוצר. וכטאני רואה את מנחם בגשר, תמיד התלבט, תמיד לא היה שלם עם עצמו, ועם החיים בה. תמיד חפס מטהו, חטט סמא אינו נותן ואינו עושה לפי כוהותיו ומרצו. התלבט מאוד. בחקלאות לא מצא את מקומו. בניה היתה מעסה וזכורני: עת בנינו את חדר האוכל בגשר מאבני בזלת שחורות גדולות, - אמן היה מנחם בבנין; אבן, כל אבן רקדה בידינו, הוא חי כל בדבך! והרגשתי: מה מקומו! לבנות, להקים בדבך אחר בדבך, לבנות בנייני! - התלבט, התלבט קשה בנינו, קם וה-לך מאתנו למספר שנים.

אבל קטריו לא נותקו. וכטחזר בחזרה היה כמובן מאליו, מפני שבאופיו איש חברה זיה, חבר במלוא מובן המלה. תמיד הקדים את הסלום לכל אחד ואחד. ידעת: עת צרה לך - אצלו תמצא אוזן קטבת. ועל אף הבקורת הקשה על החיים, הקבוצה, החברה - ולא אחת צודקת - אהב הוא את החברים, את הקבוץ ואת החיים וטאף לחיים מסודרים כמו כולנו. מי שהכירו ונפגש עמו בתור "מוכתר", ידע, כי את כל מרצו וחפיו הטקיע בסדור ונהול עניני גשר, עניני אדמות ולהמיה-אדמות המסובכים.

ידע לעמוד על שלו. להכנס לתוך תוכם של הענינים המסובכים. בסבלנות=איין=קץ טפל, נוהל, צעק, איים וגם סדר את עניני האדמה עם הערבים שכנינו. זוכר אני את הח-לסתנו לרדת לחרוט את הזור למטה, על אף התנגדות הערבים. הערבים דאגו, נסו, וגם נופפו במקלות כדי להפסיק את החריט, ומנחם שהכה למעלה, כסר, סדר והמטכנו לחרוט. מכות היו, חטט לספיכת=דמים, אבל כטאני הוטב ורואה לפני את כל פרט מריט אדמות ולהמיה שנגמרה בלי ספיכת דמים מטני הצדלים - רק הודות לעמל וטרף שהטקיע מנחם - לא הגיע הדבר לכך.

דו-יבגל זה - מקום מרובץ ומרעה של עדרו שכנינו - אנו החלטנו לברא את הסיחים ולהכסיר טטח זה לאדמה חקלאית. מנחם כבר נזחג אז בסרקטור, הופך תלם אחר תלם, אדמה פורה דטנה ונהנה ומספר לי מה מאוד היה רוצה לגמור עם המוכתרים ולעבוד כמו כל אחד מאתנו והנה, באותו מעמד, מופיע הסייף הצולע, מתמרמר, דורט להפסיק את החריט, מאיים ומיד מנחם טוב "מוכתר", טוב מטכנע, מפיס, מטפיע, מברטח ו... הדוז גול נחרט עד תומו.

ויחטיו עם הערבים היו לא רק מן הספה ולחוף. הוא עמד להם גם בעת צרה. גאה הירמו, עלה על גדותיו והקיף את הכפר הערבי שלמטה מכל צדדיו וראינו אותם עומ-דים על הגגות ומחכים לעזרה. מנחם תיכף סדר הספקה: אורז, סוכר, בטר, קמח, חלב לילדים. רתמנו טני טרקטורים ונסענו להביא עזרה. מנחם רצה בעצמו לנהוג בטרק-טור - מצוה זו לא אחמיצנה! ועזר להם בכל יכולתנו. רצה לקחת את הנשים והילדים אלינו, הם לא הסכימו. ראיתי: לא לסס נפדס צרידא עטה זאת - הוא ראה בכך חובה אנוטית!

לא נתנו להמטיף בעבודה. הנה נלקח למנהל עבודה לפלוגות העוסקים בהנחת צנור המים לירושלים. עזרה לפלוגת יגור. לא אוכל לספר על עזרתו - לא הייתי עמו - אבל יודע אני בכל מקום נתן את עזרתו המלאה והחסובה. אבל לא מצא את ספוקו בע-בודה יומיומית, סגרתית. רצה והאמין שהוא יכול לתת הרבה יותר בתפקיד. מתמיד לא ידתי להחליט: מנין הנגודים, ההי-טלמות, אי-השלמה ואי-סבייטת=הזון מעצמו, מהחברה, מהחיים ולא פעם חטבתי כי לא ניתן לו ולא עמד במקום המגיע לו, בהתאם לאפשרויותיו ויכלתו.

זכורני - עת התגייס לצבא - לא הבנתי כיצד עטה זאת? הן הוא כה היה קטור אל גבו יחידו; כה אהב אותו וכיצד עזב אותו? בטיחה הסביר לי הכל והבינותי: בזמנים עת עוללות נחרבים, עת צריך להציל, לעזור ולעטות - חוטב הוא, שמקומו בגולה כדי לעטות ולעזור לטרידים הניצולים. ועטה עטה הרבה טם. לא אני יכול לספר ולכתוב כי לא הייתי עמו. אבל טם הוא חי במלוא יכולתו תנופתו וטם מצא תקונו.

בשנים האחרונות נפגשתי מעט עמו. ראיתי וידעתי כי מתהלך אדם, חבר, ומטהו קשה מעיק עליו, אוכל אותו ואינו מוצא מנוחה. אבל לא האמנתי שכה יעטה לעצמו. לא מעט מברים עברו עליו. ידעתי כי לא ימים מעטים קטים וקודרים ומיאטים היו בחייו ותמיד ידע להתגבר.